

Delegat Jožef Zajec: Drugi upravni odborniki se naj volijo tudi per acclamationem. — Sprejeto.

Delegat Fran Voglár: Ali voli vsaka kronovina zase?

Predsednik: Doslej je bilo tako. Če delegacija sklene, volijo vsi skupaj vse delegate.

Delegat Jakob Dimnik: Naj volijo vsi delegati vse upravne odbornike. — Sprejeto.

Tajnik Dragotin Česnik: Za Kranjsko predlagam: gg. Šego, Režka in Dimnika.

Delegat Alojzij Urbančič: Za Primorsko volimo gg.: Anžlovar, Berginec, Križman.

Delegat Blaž Tominc: Za Štajersko: Kocbek, Gradišnik in Strmšek.

Vsi izvoljenci sprejmo mandate.

Volitev pregledovalcev računov.

Delegat Karel Mahkota: Predlagam gđc. Janjo Miklavčič ter gg. Rusa in Rojino. Obvelja.

Predlogi in nasveti.

Delegatinja Ana Petrovčič: Delegat, ki se ne udeleži zborovanja, naj se denarno kaznuje.

Delegat Janko Likar: Ni umesten tak predlog.

Delegat V. Pulko: Tudi jaz menim, da ni umesten, ker nima prave podlage.

Predlog ni sprejet.

Delegat Franc Krajnc: Upravni odbor naj preišči o delni preosnovi društvenih pravil, da se eventualno skliče delegacija vsako drugo leto.

Delegat Štefan Ferluga: Nisem zato, da bi ne zborovala »Zaveza« vsako leto.

Delegat Jožef Zajec: »Zaveza« naj nas kliče vsako leto! To je naš praznik!

Delegat Alojzij Urbančič: Vsako leto! Pravila so mrtva, vodstvo je, ki jih oživilja.

Delegat Fr. Krajnc: Pregledajo se naj oni paragrafi, ki govore o volitvah.

Sprejeto.

Delegat Ivan Jakše: »Zaveza« odločno protestira proti netaktnemu vedenju nadzornika Belarja, s katerim je omenjeni gospod kot c. kr. nadzornik žalil v skrajno zaničljivem tonu v službi osivelega in za slov. šolstvo velezaslužnega ravnatelja g. Lapajmeta ter poziva merodajne faktorje, da napravijo takim slučajem konec enkrat za vselej!

Delegat Lovro Perko: Ta protest se naj razširi proti vsem žaljivcem učiteljstva, kakor proti nadzorniku Dr. Reflaku.

Enoglasno sprejeto.

Predsednik: Zahvaljam se v imena vsega učiteljstva »Tovarišu« in njega uredniku g. E. Ganglu za neustrašeno zastopanje naših pravic. V dokaz naše zahvale mu podarjam to majhno darilo.

Delegatje in delegatinje so priredili g. Ganglu viharne ovacije. Predsednik Jelenc mu izroči krasno zlato uro z verižico.

Predsednik: Zahvaljam Vas za pazljivost in lepe nasvete ter zaključujem zborovanje delegacijel!

(Konec tega poročila priobčimo prihodnjič.)

O vsem, le o šoli ne.

Klerikalci govore po raznih shodih in ob raznih prilikah o vseh mogočih in nemogočih stvareh, ukrepajo in sklepajo resolucije, le o šoli in to špeciálno o ljudski

šoli molče; kvečjemu, če ji morejo tuintam priložiti kako zaušnico. Da o nas učiteljih ne mislijo najbolje, je znano. Če bi šlo po njih volji, bi z enim mahljajem ubili ves učiteljski stan, saj je po njih mislih in željah pravi pravcati nebodigatreba. Tako mislijo vsi klerikalci in tudi naši. Pred nekoliko časom so zbobnali ti osrečevalci ljudstva večje ali manje število duševnih siromakov kot nekako »krščansko soc. demokracijo« k Dev. M. v Polju pod Ljubljano.

Na tem shodu — kapo dr. Evang. Krek — so govorili o vseh mogočih napravah in organizacijah, ki morajo čez noč narod povzdigniti na višek kulture in bogastva. Gospodarska organizacija, emancipacija je bila gotovo vsaka deseta beseda, če še ne več. O strokovnih predavanjih in o izobrazbi teh je govoril če ne vsak, gotovo pa vsak drugi govornik. Tu so poudarjali važnost gospodinjstva, ročnih del in sličnih zmožnosti in spretnosti. Tedaj izobrazba v pravem pomenu besede. No, pa ti ljudje res tako mislijo? Kaj še! To so prazne besede in malo peska v oči ljudem, ki so sicer večinoma še duševni siromaki, a se tja insem temu in onemu malo svetlika. Da te bolj priklenejo nase, jim je treba nasuti peska v oči.

Klerikalci pa izobrazba — kaka ironija! To se spozna tudi po tem, kakšni zagovorniki šole so ti ljudje; najrajši bi podrli vse šole, da bi strigli ovce kot v starih dobrih časih. Vprašamo vas, kako pa hočete to izvršiti, ko hočete, kjer to le gre, najpotrebnejše nauke, ki so temelj vsaki izobrazbi (torej znanje, ki ga nudi ljudska šola) kolikor mogoče utesniti, če ne celo odpraviti? Stavba, ki je trdna, ima močan, dober temelj. Tudi pri izobrazbi je treba temelja in ta temelj da ljudska šola. Brez ljudske šole ali teh temeljnih naukov je vsaka strokovna izobrazba polovičarska, če ne celo nemogoča. In vi niste zidarji tega temelja, pač pa razdiralci; to smo vam že mnogokrat dokazali. Koliko še tava med nami ljudstva brez vsake omike in šole. To ljudstvo je vsestransko zaostalo — inferijorno; a vi, ki bi mu v prvi vrsti lahko pomagali iz blata, v katerem se zdaj valja, tega ne naredite, dobro se zavedajoč, da je to najboljša molzna krava in da je tu dobiti ob volitvah največ krščansko-zavednih glasov.

Ti prijatelji ljudske prosvete so za utesnitev pouka do polovice, to je: naj se uvede povsod na kmetih pol-dnevni pouk. Zadnje šolsko (osmo) leto naj odpravijo. To je doba, ko je duh najbolj prožen in dovzeten. Tako ne delajo prijatelji ljudstva, kaj še prijatelji strokovne izobrazbe in vsestranske emancipacije. No, to tudi niso. Njih dela, očita in zahrbtna, govore o tem dovolj glasno.

Krasno je pel veliki zvon v župni cerkvi, poročča med drugim »Slovenec«. O tem, kako je pa z ondotno šolo, ni črnil niti besedice. Znano je, kako je prenapolnjena; treba razširjati. Vemo, da jim ni nič do tega. Saj je znano, in pri neki priliki je tudi neki duhovnik to izdal: bolj ko je nevedno ljudstvo, tem bolje za nas. Po tem se tudi ravnajo. Razumno je, zakaj tedaj o šoli tak molk. No, pa naj sklepajo še tako lepé in duhovite stvari; povemo jim na vsa usta, da je tako delo brez vsake podlage, dokler ljudstva tja do zadnje hribovske vasi ne izobrazimo, mu ne damo najpotrebnejših naukov za življenje, ki se jih pridobi potom ljudske šole. Potem pride šele drugo.

Šele potem bodo imela zborovanja res realna tla, ko bodo vstajali govorniki, stavljali predloge in resolucije, v katerih se zahteva razširjenje pouka, ustanovitev novih, prepotrebnišol. To je poglavitno in brez tega je vsak po-

izkus nemogoč, ali pa vsaj tako malenkosten, da o njem niti govoriti ne smemo.

Da do tega ne pride, zato bodo že skrbeli gotovi vaši kolovodje, ki jim je tema nad vse ljuba. Ti že poskrbe, da bo razgovor o vsem mogočem, le o šoli ne. Saj jim te ni treba, kaj še, da bi to podpirali.

In če oni tega ne store, je naša dolžnost, da mi to storimo in pri vsaki priložnosti ljudstvo učimo, mu odpiramo oči, da spozna te prijatelje, četudi že pozno. Pri tem se ne strašimo nobene besede, če ta morda grmi proti nam z lece pri Dev. M. v Polju ali kje drugje. Ne hudiča — ne biriča; za luč, napredek in svobodo gremo pogumno v boj!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca malega srpana 1905 K 113.819.35.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Skrb za istrsko učiteljstvo.

V 167. številki »Slovenca« čitamo v notici »Liberalni nos Slovenskega Naroda« sledeče: Kar se pa tiče »Narodove« groznje, da bo v Istri zanesel svoja načela in boj, odgovorimo le, naj to poizkusil. Mi mu bomo celo dali naslove »svobodomiselnih in narodnih elementov« à la učitelj Zec, ki svoje izdajalsko početje zakrivajo s plaščem liberalizma. Tak je pri nas liberalizem, gospodje okoli »Naroda« in »Tovarišal«

Ni nas volja, prerekati se ni s »Slovincem« in z malo znanim »Omnibusom«, ki ni niti slovenskega imena vreden, a vendar, ker so gospodje okrog teh listov tako postrežljivi, prosimo, naj naznanijo naslove onih »svobodomiselnih in narodnih elementov« à la učitelj Zec, ki svoje izdajalsko početje zakrivajo s plaščem liberalizma, naj dostavijo pri vsakem naslovu tudi ono izdajalsko početje, ker je dolžnost vsakega Slovenca in Hrvat, da jih ovira v tem, in če je možno, da jim popolnoma prepreči to izdajalsko početje.

Da nam ne bodo podtikali osebnih ozir, da mislimo tovariša Zeca zagovarjati, povemo, da ni to naš namen. Vendar kolikor smo spoznali razmere, smo prepričanja, da je izdajalsko početje Zečevo to, ker poučuje italijanščino na svoji šoli. Gospodje, ali je Zec sam uvedel italijanski pouk, ali ga je uvedel na odlok šolskih oblasti? Na to vprašanje odgovorite, in potem smo na čistem, kje je izdajalstvo! Znani so nam šolski zakoni in vemo, da učitelj ne sme svojevoljno uvajati predmetov v šolo, a tem manj določevati učni jezik, torej tudi Zec ni uvedel sam italijanščine. Seveda, gospodje bi radi, da bi se Zec uprl šolskim oblastem, a ko bi ga te odpustile iz službe, bi se mu pa posmehovali. Naj omenimo mimogrede le slučaj, ki se je prigodil pred leti. Bil je v službi mlad učitelj, ki mu je šolska oblast naložila, da mora poučevati v dotičnem kraju nemščino, a ker se je temu uprl, je bil kmalu odstavljen. V dotični kraj je prišel drug učitelj, ki poučuje še danes nemščino, a ga vendar klerikalni gospodje povsod hvalijo in protežirajo. Opuščenemu tovarišu se je

posrečilo dobiti službo v drugem okraju in službuje še danes ter je osivel v svoji službi in v boju za narodnost, a vendar ga gospodje à la Spinčić in Laginja proglašajo za narodno izdajico, ker jim noče slepo hlapčevati.

Še nekaj! Znana nam je dekanija, kjer so se vršili pred leti vsi cerkveni obredi v slovanskem jeziku, celo matrike so se pisale z glagolico. Danes se vrše v tej dekaniji vsi obredi edino v zveličalni latinščini. Zakaj pa od duhovščine te dekanije ne zahtevajo »Omnibus«, »Slovenec«, »Edinost« i dr., da bi morala kar čez noč uvesti glagolico? Vemo, s čim pridejo na dan, namreč z znamenito »obediencia canonica«. Kaj pa bi se jim zgodilo zaradi te? Nič več in nič manj kot učitelju Zecu, ako bi ne slušal šolskih oblasti, namreč v najhujšem slučaju bi bili odpuščeni iz službe. In vendar tej duhovščini ne očitajo izdajalstva, četudi se ni niti toliko ganila, da bi bila tržaškega škofa opozorila na to in ga opomnila, naj ne bo tako hud nasprotnik glagolci ob konferenciji v Rimu.

Da bo jasno, zakaj je večina istrskega učiteljstva mnenja, da je slovanski klub istrskih deželnih poslancev klerikalna à la Šusteršič, moramo poseči nekoliko nazaj. Že v 4. številki l. 1904. je prinesel »Tovariš« dopis iz Istre, kjer dopisnik primerja slovanske poslance s kranjsko klerikalno stranko in odkrito pove, da so istrski slovanski poslanci verni drugi kranjskih klerikalcev, t. j. da so nasprotniki šoli. Tačas ni nihče ugovarjal tej trditvi, a sedaj, ko se je odlučila mrena z oči tudi nekaterim hrvaškim učiteljem, da nočejo slepo drviti za stranko, ki jo vodita dr. Laginja in Spinčić, se je pričel repenčiti puljski »Omnibus«, a namesto, da bi dokazal pravo svoje stranke, opsuje vsakega, ki se slepo ne pokori t. j. stranki, z narodnim izdajalstvom. Za nas je malega pomena, ali vodijo puljsko občino Italijani ali c. k. morharica, mi smo uverjeni, da so oboji Slovanom nasprotni, naj se potem cepijo v kolikor hočejo strank in se veže z njimi dr. Laginja ali učitelj Zec, oba ne bosta premenila tega dejstva. Za nas je važen vsak nastop naših poslancev v deželnem zboru. Že mnogokrat so poudarjali ob volitvah: Ako bi bilo naše ljudstvo bolj izobraženo, bi pridobili večjo zmago, t. j. več mandatov. Vsak, ki zdravo misli, spozna, da je podlaga izobrazbi šola, a podlaga tej učiteljstvo. Dobro učiteljstvo — nasledek dobra šola in tej je nasledek dobra izobrazba. Kako pa ravno slovanski poslanci skrbijo za učiteljstvo?

Že v zgorej navedenem dopisu je ožigosal dopisnik njihov nastopanje proti učiteljstvu že od 1895. l. V zasedanju deželnega zbora v oktobru 1904 je vendar prišel na dnevni red tudi načrt zakona glede upokojevanja učiteljstva, njegovih vdov in sirot. Učiteljstvo vse Istre se je zanimalo za to. Slovensko učiteljsko društvo za koprski okraj je vložilo temeljito spomenico deželnemu zboru in enako se je oglasilo tudi italijansko učiteljstvo.

Sedaj si oglejmo, kaj je naredil slovanski klub v istem zasedanju v prilog učiteljstva? V seji 21. oktobra 1904 je predlagal poslanec Spinčić kopico prememb in popravkov dež. zakona z dne 9. oktobra 1901, od katerih so znamenite tri, namreč:

1.) Plača usposobljenega učiteljstva na ljudskih šolah naj se določi na letnih 1200 K, a učiteljstvo, ki je opremljeno samo z zrelostnim izpričevalom, naj dobi 900 K. Vendar ni pri tem povedal, kaj naj se naredi z učiteljstvom I. pl. razreda, ki ima že sedaj več kot 1200 K. plače.

2.) Stanarina učiteljstva na občinah ljudskih šolah v Pulju naj se določi na letnih 250 K, v mestih Koper, Poreč, Pazin,